

verblydend dat die publikasie getuig van 'n deeglike kennis van die skoolvak geskiedenis en die vakdidaktiese teorie. Trouens, in hierdie opsig kan etlike minder oortuigende onlangse publikasies in die vakdidaktiek geskiedenis gerus by hierdie publikasie kers opsteek. Die vernaamste bate van die publikasie word dan ook gesien as die praktykgerigheid daarvan.

Etlike geringe leemtes wat moontlik aandag tydens 'n herdruk kan ontvang word kortliks aangestip. Die publikasie is leer-psigologies miskien ietwat verouderd. Hier word daar spesifiek gedink aan Hallam en sy medewerkers en die "School Council" se 13-16 Geskiedenisprojek in Brittanje. Miskien moet daar ook weer na die afgrensing van doelwitte as kennis, vaardighede en gesindhede gekyk word. Op die ou end is die verwerwing van kennis ook 'n kognitiewe vaardigheid. Andersyds is naslaanvaardighede eintlik ook byvoorbeeld 'n wyse van kennisverwerwing. Kortom, in effek moet die doelwitte as 'n pakket en nie as én én doelwitte gesien word nie. Ook die kategorisering van vraestelspesifikasies (p234 ev) as kennismeting en begripsvorming is 'n effens verskralling van die konsepte. Myns insiens sal "laer" en "hoër" kognitiewe kennis meer beskrywend wees. 'n Verdere krapperigheid is dat daar nie krities genoeg met die gesindhedsvormende doelwitte omgegaan word nie. 'n Enkele voorbeeld is die feit dat daar op bladsy 231 byvoorbeeld verwys word na die "bewus maak van vaste beginsels" as gesindhedsvormende oogmerk van die geskiedenis. Persoonlik lyk hierdie "vaste beginsels" vir my eerder as die ewig menslike soeke na orde, vryheid, geregtigheid en so meer — op soms aanvaarbare en soms minder aanvaarbare wyses. Die enigste werklike leemte van die publikasie is dat die aard van die vak en die integrering hiervan te versnipperd beleef word. Ter illustrasie: Die relasie tussen die besondere gebeure in die geskiedenis soos 'n Groot Trek, 'n rewolusie, 'n leier en die didakties-pedagogies meer vrugbare veralgemening daarvan, soos die vraag waarom **mense** trek, of in opstand kom, of oorlog maak, of onderhandel, kom nie eksplisiet genoeg tot sy reg nie.

Dit moet egter kategoriees gestel word dat hierdie publikasie as geheel 'n puik produk is, wat in elke geskiedenisklas 'n nuttige rol behoort te speel. Die kritiek moet dan ook eerder as wenke om die publikasie nog nuttiger te maak, vertolk word. Inderdaad word die hoop uitgespreek dat alle studente in die vakdidaktiek geskiedenis en veral ook onervare geskiedenisonderwysers hierdie publikasie sal aanskaaf.

M.H. TRÜMPELMANN.

K. Smith en F.J. Nöthling: *Africa North of the Limpopo. The Imperial experience since 1800.* University of South Africa, Pretoria, 1985. 437 pp., kaarte, bibl. R28,00 + AVB. (Ook in Afrikaans beskikbaar).

Min Suid-Afrikaanse historici het hulle tot dusver gewaag aan die skrywe van 'n algemene werk oor die geskiedenis van Afrika. Die werk van K. Smith en F.J. Nöthling: **Africa North of the Limpopo, The Imperial experience since 1800** (Unisa, 1985) is dus 'n welkome nuwe verskyning uit die pen van twee historici wat lank reeds besig is met die bestudering van Afrika. Wat hierdie werk ook merkwaardig maak, is dat dit terselfdertyd in beide landstale beskikbaar is.

Soos die titel aandui, is die werk toegespits op die meer resente geskiedenis van Afrika, d.w.s. die negentiende en twintigste eeu. Daarby val die klem ook duidelik op die rol van die Europeërs in Afrika en nie soseer op die Afrikane en "hulle geskiedenis" nie. T.o.v. die tydperk

behandel, kan die werk vergelyk word met die werke van R. Oliver en A. Atmore: **Africa since 1800**; H.A. Gailey: **History of Africa from 1800 to present** en R.W. Hull: **Modern Africa. Change and Continuity**. T.o.v. inhoud is die fokus van die meeste van bogenoemde werke egter sterker op die ervarings van die Afrikane gerig as wat in die werk van Smith en Nöthling die geval is.

Africa North of the Limpopo is in twee dele verdeel. Deel 1 dek die periode vanaf 1800 tot aan die einde van die verdeling van Afrika (vroeg twintigste eeu). In hierdie afdeling — 7 hoofstukke in totaal — word die Europese kontak met en indringing in Afrika vanaf 1800 behandel en kry ons 'n goed gebalanseerde weergawe van die gebeure. Die leser word stap vir stap ingevoer in die Europese toenemende betrokkenheid in Afrika tot die klimaks bereik word met die verdeling van Afrika. Dit is jammer dat die skrywers nie aan die einde van hoofstuk 1 of ter inleiding tot hoofstuk 2 'n kort samevattende uiteensetting gegee het van die faktore wat die Europeërs vanaf die einde van die agtiende eeu al hoe sterker in Afrika betrokke laat raak het nie. Dit sou baie meegehelp het om die leser van die begin af op die hooftema van deel 1 te laat toespits.

Die verdeling van Afrika vorm die kern van hierdie deel van die werk. Vier uit die sewe hoofstukke word daaraan gewy — én dit is vier goeie hoofstukke. Die faktore en die verdeling self, met al die onderlinge wedywing tussen regerings, militêre bevelvoerders, konsuls en handelsmaatskappye word netjies bespreek en ontleed sodat die leser nooit verstrik raak in detail en verwarrende gebeure nie. Tot is die behandeling nie so oorsigtelik en vereenvoudig dat die ingewikkeldhede van die gebeure verlore gaan nie. 'n Mens mis hier egter 'n fyner ontleding van die werkinge van imperialisme — die rol bv. van sendelinge en Afrikaleiers as "agente" van die groot imperialiste.

Deel 2 van die werk behandel die geskiedenis van Afrika in die twintigste eeu met klem op twee hooftemas: Europese koloniale beheer en dekolonisasie. Die gebruike onderwerpe soos koloniale beleid en die toepassing daarvan asook die probleme wat daaruit voortgespruit het, word behandel. Wat egter dadelik opval, is dat koloniale beleid en beheer as 'n dinamiese proses aangebied word wat vanaf die beginjare deur verskeie kragte o.a. twee wêreldoorloë ten sterkste beïnvloed is. Die skrywer toon duidelik aan dat koloniale beheer nie stagnant was nie, maar oor die jare heen ontwikkel het. Dit is net jammer dat die rol van die Afrikane in die proses so kortliks aangeraak is. Meer aandag daaraan sou hierdie behandeling van die koloniale tydperk, wat andersins puik gedoen is, nog stewiger gemaak het.

Die dekolonisasie van Afrika word in een lang hoofstuk (12) bespreek hoewel die aanloop daartoe reeds uit die vorige hoofstukke opgebou word. Oor die algemeen is die proses van dekolonisasie goed gedoen. Dit is jammer dat die begrip Afrikanasionalisme eers in hoofstuk 13 behandel word, want dit speel 'n kardinale rol in die dekolonisasieproses. Die leser maak eers daarmee kennis nadat hy die hoofstuk oor dekolonisasie klaar gelees het. Die skrywer ontwyk in 'n sekere sin ook die probleem rondom die onafhanklikwording van Afrika, nl. of die koloniale moondhede hul kolonies gedekoloniseer het en of die Afrikanasionaliste onafhanklikheid afgedwing het.

Nieteenstaande die enkele punte van kritiek moet Smith en Nöthling met 'n deeglike en goedgebalanseerde werk gelukgewens word. Die struktuur van die werk is stewig en die interpretasie van die stof getuig van die diepgaande kennis van die bronne en van 'n besadigde akademiese oordeel.

Die boek is bedoel as 'n voorgeskrewe werk vir voorgraadse studente en behoort groot inslag te vind. Dit lees maklik; die voetnote en bronnelys lei die student na 'n verskeidenheid van ander bronne en die kaarte plaas heelwat gebeure in geografiese perspektief. 'n Indeks aan die einde sou naslaanwerk aansienlik vergemaklik het. Die prys van R28,00 plus AVB is uiters billik vir die goeie waarde wat die student daarvoor kry.

H.J. VAN ASWEGEN.